

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะกับการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน^{*}
THE GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF COMPETENCY-BASED
CURRICULUM AND THE TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT OF LEARNERS

¹พระมหาอุดร อุตตโร (มากดี) Phramaha Udorn Uttaro (Makdee),

²พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ (สุขโชโต สุขแจ่ม) Phrakhrusrisutamniwit (Sukachoto Sukchaem),

³พระครูสิริภุณิทัศน์ (ฐิตสกล ติชสวรรค์) Phrakhrusiriphurinithat (Thitasaggo Ditsawan),

⁴พระครูใบฎีกาณทล เขมโก (ชูโตศรี) Phrakhrubaidika Monthon khamago (Chutosri)

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan Campus , Thailand

Corresponding Author E-mail: Udon921@gmail.com

บทคัดย่อ

“สมรรถนะ” เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะต่างๆ ในการทำงาน การใช้ชีวิต และการแก้ปัญหา โดยมีกรอบสมรรถนะหลักที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยสมรรถนะสำคัญ 10 สมรรถนะ ได้แก่ 1) ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 2) คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน 3) กระบวนการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ 4) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 5) ทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน 6) อาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ 7) ทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม 8) การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล 9) การทำงานแบบรวมพลัง เป็นทีม และมีภาวะผู้นำ และ 10) การเป็นพลเมืองตื่นรู้และมีจิตสำนึกสากล รวมทั้งได้พัฒนาแนวทางการนำสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้ 6 แนวทาง ได้แก่ 1) ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ 2) ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ 3) ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ 4) สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด 5) บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ 6) สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน เพื่อให้เด็กไทยมีคุณลักษณะของคนไทยที่สมบูรณ์อันประกอบไปด้วยคนไทยที่ดีมีคุณธรรมและความสุข คนไทยที่มีความสามารถสูง และพลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคมและมีจิตสำนึกสากล บนพื้นฐานของการเป็นคนไทยที่ฉลาดรู้ซึ่งมีค่านิยมร่วมและคุณธรรม ทั้งนี้ สมรรถนะดังกล่าวมีพื้นฐานมาจากสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐานและค่านิยมร่วมและคุณธรรม เพื่อการเป็นพลเมืองไทยในฐานะพลเมืองโลกที่มีคุณภาพในโลกอนาคต

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, หลักสูตรฐานสมรรถนะ, การจัดการเรียนการสอน, ผู้เรียน

^{*}Received: March 09, 2022, Revised: April 22, 2022, Accepted: April 22, 2022.

Abstract

"Competency" refers to an individual's ability to use diverse knowledge and skills in work, life, and problem-solving situations. The developed core competency framework consists of 10 competencies including: 1) Thai language for communication; 2) mathematics in everyday life; 3) scientific inquiry and scientific mind; 4) English for communication; 5) life skills and personal growth; 6) career skills and entrepreneurship; 7) higher-order thinking skills and innovation; 8) media, information, and digital literacy (MIDL); 9) collaboration, teamwork, and leadership; and 10) active citizens and global mindedness. There are six guidelines for using the core competency framework in learner development: 1) learning management in which competencies are introduced; 2) learning management in which competencies are increased; 3) learning management that uses the learning model to develop competencies; 4) learning management that is competency-based integrating with indicators; 5) learning management that integrates and combines various competencies; and 6) life competencies in everyday life. All of this contributes to Thai kids having the complete characteristics of Thainess, which include being a good person with moral principles and happiness, having high-ability, being a citizen with global mindedness who pays attention to society, and being an intelligent Thai with shared values and morality. Competencies are built on a foundation of literacy as well as shared values and morality, in order for a Thai citizen to evolve into a quality global citizen in the future.

Keywords: Development Guidelines, Competency-Based Curriculum, Teaching and Learning Management, Learners

บทนำ

ในยุคปัจจุบันและในอนาคต โลกจะเปลี่ยนแปลง เต็มโต และเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วในทุกมิติและเป็นไปในทิศทางที่หลายคนอาจคาดไม่ถึง ซึ่งเกิดจากหลายเหตุผลโดยเฉพาะเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และที่สำคัญคือส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในประเด็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้บุคคล/ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาและข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว การเรียนรู้เนื้อหาจากครุมีความจำเป็นน้อยลง แต่สิ่งที่ผู้เรียนต้องการมากขึ้นคือการพัฒนา “ทักษะกระบวนการ” ที่จะต้องใช้ในการจัดการกระทำกับข้อมูลมหาศาล ให้ความหมายและไปใช้ประโยชน์แก่ชีวิตของตนเองได้ เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้า การเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กันและการเชื่อมโยงผ่านโลกออนไลน์จึงเกิดขึ้นอย่างมากมาย หลากหลายช่องทาง คุณลักษณะใหม่ที่ต้องพัฒนาผู้เรียนคือ ความเป็นพลเมืองโลก ทักษะข้ามวัฒนธรรม (Cross cultural understanding) การเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital citizen) การมีข้อมูล สารสนเทศ และความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นมาก สิ่งสำคัญจำเป็นอีกประการหนึ่งที่บุคคล/ผู้เรียนต้องมีคือ เรื่องของการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอาชีพมากมาย เนื่องจากความต้องการของผู้บริโภคเปลี่ยนไป อาชีพเก่าๆ หลายอาชีพจะ

หายไปและจะมีอาชีพใหม่ๆ ที่เราไม่รู้จักเกิดขึ้นที่สำคัญคือเป็นอาชีพที่เกิดเร็วและเปลี่ยนแปลงเร็วจึงต้องเตรียมคนในเรื่องทักษะการเป็นผู้ประกอบการและทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในยุคที่มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและรวดเร็วผ่านสื่อต่างๆ จึงมักมีแนวคิดหลากหลายและหลายแนวคิดเป็นประเด็นถกเถียง (Controversial Issue) ไม่อาจลงข้อสรุปได้จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ การวิพากษ์และวัฒนธรรมแห่งการตั้งคำถาม (Questioning Culture) ตลอดจนการทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ปรัชญา (Philosophy for Children: P4C) ในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนต้องมีทักษะสำคัญที่จำเป็นในการใช้ชีวิตแม้หลายทักษะจะเป็นทักษะเดิม แต่ต้องเพิ่มความเข้มข้นและความสามารถในการนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อน อีกส่วนหนึ่งเป็นทักษะใหม่ที่ต้องบ่มเพาะและพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียน อาทิ ความรอบรู้ด้านการเงิน การเป็นผู้ประกอบการ ความรอบรู้ด้านพลเมือง ทักษะการสร้างสรรค์และการผลิตนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์ การร่วมมือรวมพลัง ความเป็นผู้นำ และความสามารถในการปรับตัว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีหรือวิกฤตโควิด-19 ที่เป็นตัวเร่งให้เกิดดิจิทัลดิสรัปชัน (Digital Disruption) ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อทุกภาคส่วน รวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตของประชากรในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะประชากรวัยแรงงานที่ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากห้องเรียนมาใช้ในโลกของการทำงานได้อีกต่อไปและต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองเพิ่มเติม (Upskill) ยกระดับทักษะเดิมให้ดีขึ้นเพื่อรองรับการเติบโตในอนาคต (Reskill) รวมทั้งการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ต้องนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงาน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ระบบการศึกษาต้องปรับตัวเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ด้วยการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) สนับสนุนให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล มีความรู้และทักษะในการดำรงชีวิตในสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนจากหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard-Based Curriculum) ในปัจจุบัน มาเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่สามารถสร้างและพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญและจำเป็นของผู้เรียน (ครุบ้านนอกดอทคอม, 2565) ยังสอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ที่มีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและพัฒนากำลังคนคุณภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย (คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา, 2564)

ในปี 1973 David Clarence McClelland นักจิตวิทยาชาวอเมริกันที่ได้ให้แนวคิดว่าการศึกษาคควรเปลี่ยนรูปแบบการวัดผลจากข้อสอบให้เป็นการประเมินสมรรถนะแทน นั่นคือ ให้พิจารณาบุคคลโดยการมองจากภาพรวม ทั้งปัจจัยภายนอกและคุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายใน ซึ่งสิ่งนี้จะผลักดันให้บุคคลนั้นสร้างผลงานที่ดี ในงานที่ตนเองถนัด ซึ่งอาจไม่สามารถวัดได้จากเกรด ใบรับรอง หรือใบประกาศเกียรติคุณต่างๆ นั่นเป็นที่มาของการกลับมามองที่การศึกษาว่าเราไม่จำเป็นต้องใช้เกณฑ์เดียวในการวัดความสามารถของผู้เรียนไปเสียหมด และนั่นคือแนวคิดของหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) ที่เริ่มเกิดขึ้น สำหรับหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะของผู้เรียน คือ หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum: CBC) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่จำเป็นในการใช้ชีวิต ยึดความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติ

ได้เป็นหลัก เพื่อประกันว่า ผู้ที่จบการศึกษาในแต่ละระดับชั้นจะมีทักษะและความสามารถในด้านต่างๆ ตามที่ต้องการ โดยจะมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ (Learning Competencies) ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นเกณฑ์กำหนดความสามารถต่างๆ ที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติในแต่ละช่วงชั้นและเน้นการวัดผล การเรียนรู้จากพฤติกรรมปฏิบัติ (Performance Assessment) ของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด จะเห็นได้ว่าหลักสูตรฐานสมรรถนะมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลัก ทักษะที่สำคัญคือทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) โดยผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองแล้วเกิดการเรียนรู้ภายในใจผสมผสานองค์ความรู้หลัก ทักษะเฉพาะด้านความเชี่ยวชาญและความรู้เท่าทันด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จทั้ง ในด้านการงานและการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุผลเหล่านี้ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนได้มีรูปแบบการ เรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางยึดความสามารถของผู้เรียนเป็น หลัก กล่าวคือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการ ตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียนและ เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้สอน จำเป็นต้องเพิ่มความสามารถของผู้เรียนโดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนนำสาระความรู้ที่ได้รับมาทำการฝึกฝนการใช้ ความรู้จนเกิดเป็นทักษะ และสามารถประยุกต์ใช้ในการทำงาน การแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ในการใช้ ชีวิต ด้วยเหตุนี้ ก่อให้เกิดความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ศักยภาพ (Potential) ภายในตัวของผู้เรียนซึ่งเป็นความสามารถที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล ผู้เรียนแต่ละคนมี ความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือหลากหลายด้าน แต่อาจจะไม่ได้แสดงออกมาให้เห็นจนกว่าจะได้รับการ กระตุ้น หรือการส่งเสริมจากการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน เมื่อศักยภาพเหล่านั้น ได้รับการส่งเสริมและปรากฏออกมาก็จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในด้านนั้นเพิ่มสูงขึ้น (คณะกรรมการอิสระ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562) โดยมีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะตน ในการทำงานหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ จนประสบความสำเร็จและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะคือการ จัด การศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education)

จากความสำคัญของแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะกับการจัดการเรียนการสอน ดังกล่าว กรอบสมรรถนะผู้เรียน 10 สมรรถนะหลัก ได้แก่ ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณิตศาสตร์ใน ชีวิตประจำวัน การสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ทักษะชีวิตและ ความเจริญแห่งตน ทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ ทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล การทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ และการเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึก สากล ทั้ง 10 สมรรถนะนี้ จะทำให้เด็กไทยมีคุณสมบัติเป็นคนไทยฉลาดรู้ อยู่ดีมีสุขมีความสามารถสูงและใส่ใจ สังคม นอกจากนี้ สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ ใน การพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ได้แก่ ด้านการให้ความรู้และพัฒนาความสามารถของครูใน การออกแบบการเรียนการสอนที่เน้นการออกแบบการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรของผู้เรียนเป็น ฐาน มุ่งเน้นสมรรถนะผู้เรียนที่สามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ด้านตัวชี้วัด กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เชิงสมรรถนะที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามช่วงวัยและใช้สถานการณ์และชีวิต โดยเน้นการประเมินตามสภาพ จริงที่ใช้สมรรถนะเป็นฐาน ทั้งนี้ในส่วนของการประเมินระดับชาติก็ต้องใช้การประเมินฐานสมรรถนะเช่นกัน

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based approach)

การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education: CBE) เป็นการจัดการศึกษาด้วยระบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum: CBC) การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction: CBI) และการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competency-Based Assessment: CBA) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด และก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน แก้ปัญหาและดำรงชีวิต โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ 1) มุ่งให้ผู้เรียนแสดงความสามารถที่เชี่ยวชาญ เน้นการนำความรู้ไปใช้จริง 2) กำหนดความคาดหวังไว้สูงและคาดหวังกับผู้เรียนทุกคน 3) ผู้เรียนรับผิดชอบต่อตัวเองให้ถึงเป้าหมาย สามารถออกแบบการเรียนรู้ของตนเองได้สามารถเรียนได้ในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน โดยการช่วยเหลือ สนับสนุนอย่างยืดหยุ่นตามลักษณะเฉพาะของผู้เรียน 4) ผู้เรียนจะได้รับการประเมินเมื่อพร้อมและเป็นการประเมินความก้าวหน้าตามอัตราของตนเองเน้นประเมินที่ท้าทาย เน้นการปฏิบัติด้วยเครื่องมือวัดที่เข้าถึงความเชี่ยวชาญของผู้เรียนระบบฐานสมรรถนะมี 2 ระบบหลัก ได้แก่ ระบบของอังกฤษและระบบของสหรัฐอเมริกา โดยแต่ละระบบมีฐานแนวคิดและคุณลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งทั้ง 2 ระบบไม่ได้มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง และเมื่อได้ทำความเข้าใจทั้งสองระบบก็จะสามารถนำส่วนที่ดีที่สุดมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในบริบทที่ต้องการได้มากที่สุด หลักสูตรฐานสมรรถนะเริ่มนำมาใช้ตั้งแต่ปี 1970 ในประเทศสหรัฐอเมริกา นิยมใช้ในการจัดหลักสูตรการอบรมแบบ competency-based training เพื่อควบคุมคุณภาพของบุคลากรในอาชีพต่างๆ เพื่อเพิ่มการแข่งขันกับนานาชาติปัจจุบันสถาบันการศึกษาต่างๆ ในหลายประเทศได้นำแนวทางการฝึกอบรมรูปแบบฐานสมรรถนะมาใช้ในการจัดหลักสูตรการศึกษา ระดับต่างๆ เป็นหลักสูตรตามความสามารถหรือหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum: CBC) ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เนื่องจากหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต โดยมีการกำหนดสมรรถนะหลักที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้นให้ครูผู้สอนนำไปใช้เป็นหลักในการกำหนดจุดมุ่งหมาย สาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล หลักสูตรฐานสมรรถนะให้ความสำคัญกับพฤติกรรม/การกระทำ การปฏิบัติของผู้เรียนมิใช่ที่การรู้หรือมีความรู้เพียงเท่านั้น แต่ผู้เรียนต้องสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และคุณลักษณะต่างๆ ในการแก้ปัญหา สถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การวัดสมรรถนะการเป็นคนช่างสังเกต กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการคือการเป็นคนช่างสงสัยและประสาทสัมผัสไวต่อความผิดปกติและการปฏิบัติตามสัญญาณที่กำหนด โดยบุคคลองค์กร หรือสังคม ซึ่งสามารถวัดได้จากการสังเกตได้อย่างรวดเร็วว่ามีสิ่งผิดปกติใดเกิดขึ้น หรือมีสิ่งแปลกปลอมใดเกิดขึ้นหรือไม่ เป็นต้นจุดเด่นของหลักสูตรฐานสมรรถนะ ได้แก่ 1) ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 2) ช่วยให้การจัดการเรียนรู้ มุ่งเป้าหมายไปที่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการ มิใช่มุ่งเป้าไปที่การสอนเนื้อหาความรู้จำนวนมาก ซึ่งอาจไม่จำเป็นหรือเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน 3) ช่วยลดสาระการเรียนรู้ที่ไม่จำเป็นอันส่งผลให้สถานศึกษามีพื้นที่ในการจัดการเรียนรู้อื่นที่เป็นความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และบริบทได้มากขึ้น 4) ช่วยลดภาระและเวลาในการสอบตามตัวชี้วัดจำนวนมากการสอบวัดสมรรถนะหลักของผู้เรียน เป็นการสอบที่ช่วยให้เห็นความสามารถที่เป็นองค์รวมของผู้เรียน 5) กรอบสมรรถนะหลักของหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นสมรรถนะขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน จะเป็นสมรรถนะที่เอื้อให้สถานศึกษาที่มีศักยภาพ สามารถ

ออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการและบริบทของตนได้โดยยึดสมรรถนะกลางเป็นเกณฑ์ เทียบเคียงซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดรูปแบบหลักสูตรที่หลากหลาย (คณะทำงานวางแผนจัดทำกรอบสมรรถนะ, 2562) หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum: CBC) คณะทำงานวางแผนจัดทำกรอบสมรรถนะ (2562) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะว่าเป็นหลักสูตรที่ยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก การออกแบบหลักสูตรตามแนวคิดนี้จะมีการกำหนดเกณฑ์ความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้ หลักสูตรที่เรียกว่า หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถจัดทำขึ้นเพื่อประกันว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับหนึ่งๆ จะมีทักษะและความสามารถในด้านต่างๆ ตามที่ต้องการ โดยที่หลักสูตรนั้นไม่ได้เน้นในเรื่องการของการให้ความรู้รายวิชาตามหลักสูตร แต่จะมุ่งพัฒนาในด้านทักษะ ความสามารถ ทักษะคิดและเจตคติ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียนการศึกษาหลักสูตรของประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญกับหลักสูตรในฐานะเชิงนโยบายที่ทรงพลัง (the powerful policy lever) ที่จะเปลี่ยนแปลงคุณภาพผู้เรียน อันมาจากประสบการณ์ในโรงเรียน และความสัมพันธ์กับโลกภายนอกในช่วงหลักจากผู้เรียนได้ใช้เวลาในโรงเรียนแล้ว การใช้สมรรถนะเป็นฐาน มี 6 ประการ ได้แก่ 1) มีวิสัยทัศน์ร่วมอย่างเป็นองค์รวม ทั้งที่เป็นเป้าหมายรายบุคคลและรายกลุ่ม มีความชัดเจนมากขึ้น 2) การปรับจุดเน้นในหลักสูตรจากเน้นเนื้อหาไปที่สมรรถนะ และปัจจุบันเน้นการบูรณาการทั้งเนื้อหาและสมรรถนะเข้าด้วยกัน 3) เกิดกระแสของการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับโมทัศน์ที่สำคัญ (Key Concept) หรือแนวคิดหลัก (Big Idea) มากกว่ารายละเอียดของความรู้เชิงเนื้อหา 4) ความชัดเจนเกี่ยวกับ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ให้ความสำคัญหรือให้คุณค่าผู้เรียนด้วยทัศนคติและทักษะอภิปัญญา (Meta-Cognition) 5) การเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผลได้ดีกว่า หลักสูตรแบบเดิมการนำสมรรถนะมาเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา (Tejada, J. & Ruiz, C., 2016) โดยมีการกำหนดสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือเป็นก้าวสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยรวมได้ที่ทำให้เป้าหมายชัดเจนเข้าใจตรงกัน การนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการจัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นได้ประยุกต์ใช้ความรู้ในงานต่างๆ ในสถานการณ์จริง และการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และการประเมินผลที่เน้นองค์รวมของสมรรถนะที่ควรเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ทั้งด้านหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผลที่อิงสมรรถนะจึงเกิดเป็นการศึกษาอิงสมรรถนะ (Competency-Based Education) ที่ถือเป็นการเปลี่ยนผ่านสำคัญไปสู่ยุคปฏิรูปการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะของผู้เรียน

หลักคิดของหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum)

การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน รวมถึงสภาพการแข่งขันอย่างรุนแรงทำให้องค์กรทุกแห่งต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่สูงขึ้น อุตสาหกรรมหลายแห่งกำลังเผชิญภาวะ Digital Disruption หรือการพลิกผันทางดิจิทัลที่ทำให้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ๆ เปลี่ยนแปลงรูปแบบ วิธีการ รวมถึงพฤติกรรมของคนในสังคมไปอย่างฉับพลัน ทั้งทางธุรกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันต้องการการพัฒนาบุคคลที่อุดมไปด้วยความรู้ ทักษะ และความสามารถที่พร้อมจะต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลง หรือที่เรียกว่า “สมรรถนะ (Competency)” เนื่องจากสมรรถนะเป็นคุณสมบัติที่ช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน สมรรถนะจึงเป็นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาและการเรียนรู้ ดังนั้น ระบบการศึกษาในปัจจุบันจึงควรช่วยกันพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

การศึกษาฐานสมรรถนะ คือ การจัดการศึกษาด้วยระบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency – Based Curriculum: CBC) การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction: CBI) และการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (competency-Based Assessment: CBA) ซึ่งเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centric) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด และก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การแก้ปัญหาและการดำรงชีวิต เป็นการศึกษาที่ออกแบบองค์ประกอบต่างๆ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียน โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ 1) มุ่งให้ผู้เรียนแสดงความสามารถที่เชี่ยวชาญ เน้นการนำความรู้ไปใช้จริง 2) คาดหวังให้ผู้เรียนทุกคนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ 3) ผู้เรียนรับผิดชอบต่อตัวเองให้ถึงเป้าหมาย สามารถออกแบบการเรียนรู้ของตนเองได้ สามารถเรียนได้ในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน โดยการช่วยเหลือสนับสนุนอย่างยืดหยุ่น ตามลักษณะเฉพาะของผู้เรียน 4) ผู้เรียนจะได้รับการประเมินเมื่อพร้อม เน้นการปฏิบัติด้วยเครื่องมือวัดที่เข้าถึงความเชี่ยวชาญของผู้เรียน

ก. หลักการของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency – Based Curriculum: CBC) ยึดหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต มีความเชื่อมโยงกับบริบทและชีวิตจริงของผู้เรียน โดยมีการกำหนดสมรรถนะหลักที่เหมาะสมสำหรับแต่ละช่วงชั้นให้ครูผู้สอนนำไปใช้เป็นหลักในการกำหนดจุดประสงค์ สาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล
2. เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรม การกระทำ การปฏิบัติของผู้เรียน มิใช่ที่การรู้หรือมีความรู้เพียงเท่านั้น แต่ผู้เรียนต้องสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และคุณลักษณะต่างๆ ในการแก้ปัญหาสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน
3. เป็นหลักสูตรที่ใช้ผลลัพธ์ (สมรรถนะ) นำสู่จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรที่เน้น “OUTPUT” คือสมรรถนะ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ ไม่ใช่ “INPUT” คือเนื้อหาสาระที่เป็นตัวป้อน
4. เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียน ครู และสังคม (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

ข. ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

การเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction: CBI) มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการเรียนการสอนที่มีสมรรถนะเป็นเป้าหมาย คือ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิต
2. เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้งานได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตจริง เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ไม่ใช่การเรียนเพื่อรู้เท่านั้น
3. เป็นการเรียนการสอนเน้น “การปฏิบัติ” โดยมีชุดของเนื้อหาความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ จึงทำให้สามารถลดเวลาเรียนเนื้อหาจำนวนมากที่ไม่จำเป็น เอื้อให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และมีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญ

4. เป็นการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใดงานหนึ่งจะได้รับการนำไปใช้เพื่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน
 5. เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ไปตามความถนัดและความสามารถของตน สามารถไปได้เร็ว-ช้าแตกต่างกันได้
 6. เป็นการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ให้ก้าวหน้า
- ค. ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ
- การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competency – Based Assessment: CBA) มีลักษณะสำคัญดังนี้
1. มุ่งวัดสมรรถนะอันเป็นองค์รวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ ไม่ใช่เวลามากกับการสอบวัดตามตัวชี้วัดจำนวนมาก
 2. วัดจากพฤติกรรม /การกระทำ/ การปฏิบัติ ที่แสดงออกถึงความสามารถในการใช้ความรู้ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ ตามเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) ที่กำหนดเป็นการวัดอิงเกณฑ์ มีใช้องค์กลุ่มและมีหลักฐานการปฏิบัติ (Evidence) ที่ใช้ตรวจสอบได้
 3. ใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) จากสิ่งที่คุณเรียนได้ปฏิบัติจริงและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน เช่น การประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) การประเมินชิ้นงาน การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) รวมถึงการประเมินตนเอง (Self Assessment) และการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment)
 4. ใช้สถานการณ์เป็นฐาน เพื่อให้บริบทการวัดและประเมินเป็นสภาพจริงมากขึ้น เช่น อาจเตรียมบริบทเป็นข้อความ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว สถานการณ์จำลอง หรือสถานการณ์เสมือนจริงในคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถประเมินได้หลายประเด็นในสถานการณ์เดียวกัน
 5. ผู้เรียนได้รับการประเมินไปตามลำดับขั้นของสมรรถนะที่กำหนด หากไม่ผ่านจะต้องได้รับการซ่อมเสริมช่วยเหลือ จนกระทั่งสามารถผ่านจึงจะก้าวไปสู่ลำดับขั้นต่อไป
 6. การรายงานผล เป็นการให้ข้อมูลพัฒนาการและความสามารถของผู้เรียนตามลำดับขั้นที่ผู้เรียนทำได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด (แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ, 2565)

หลักสูตรฐานสมรรถนะในระบบการศึกษาไทย

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) การศึกษาฐานสมรรถนะ คือการจัดการศึกษาด้วยระบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction) และการวัดและการประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competency-Based Assessment) ซึ่งหลักสูตรฐานสมรรถนะนั้น เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิตโดยความสามารถของผู้เรียนที่พึงปฏิบัติได้เป็นหลักหลักสูตรฐานสมรรถนะ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตโดยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ (Learning Competencies) สำหรับผู้เรียนในช่วงวัยหรือช่วงชั้นต่างๆ ให้แก่ผู้สอนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและสถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ได้ตามความต้องการตามวิถีชีวิตของผู้เรียนและตามบริบทได้มากขึ้น ซึ่งมีกรอบสมรรถนะหลักของหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นเกณฑ์กลางเพื่อใช้ในการ

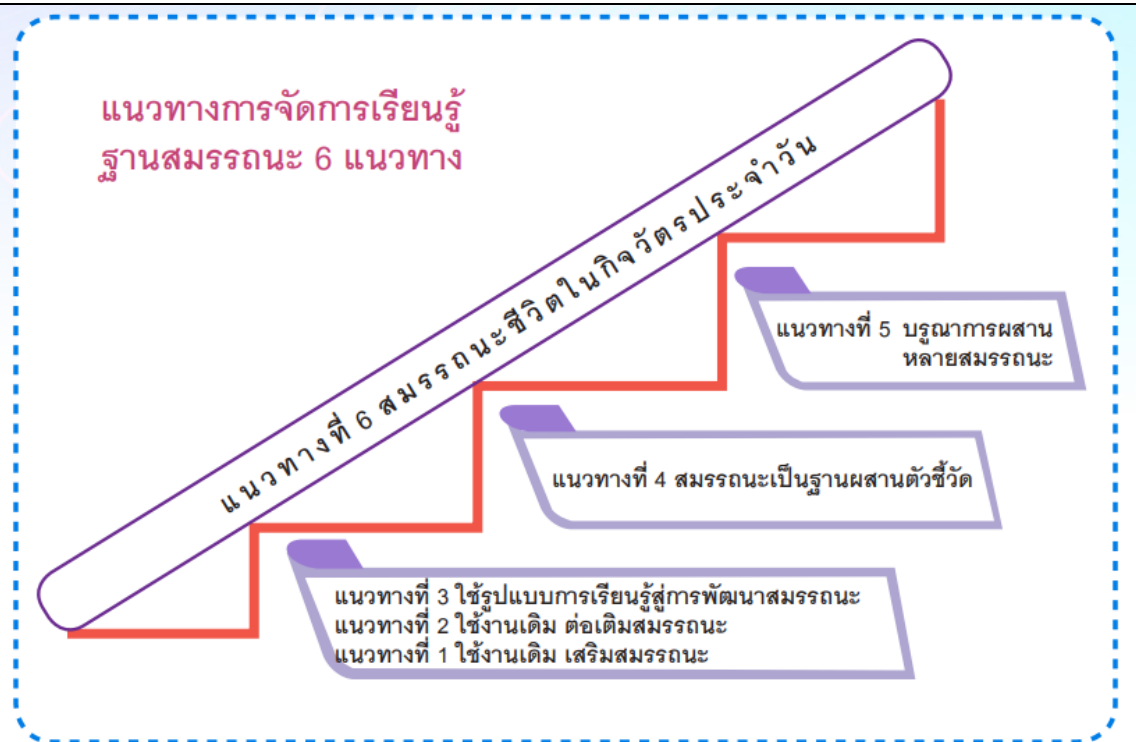
เทียบเคียงในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาที่หลากหลาย การดำเนินการข้างต้นก่อให้เกิดกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 10 สมรรถนะ ได้แก่ 1) ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 2) คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน 3) กระบวนการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ 4) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 5) ด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน 6) อาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ 7) ทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม 8) การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล 9) การทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ และ 10) การเป็นพลเมืองตื่นรู้และมีจิตสำนึกสากล ซึ่งสมรรถนะทั้ง 10 ประการนั้นต่างเกื้อหนุนกันส่งผลร่วมกันทำให้ผู้เรียนเป็นคนไทยที่มีลักษณะที่พึงประสงค์ 4 ประการ คือ 1) คนไทยฉลาดรู้ (Literate Thais) 2) อยู่ดีมีสุข (Happy Thais) 3) คนไทยสามารถสูง (Smart Thais) และ 4) พลเมืองไทยใส่ใจสังคม (Active Thai Citizens) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) โดยคาดว่า สมรรถนะหลัก ทั้ง 10 สมรรถนะ จะทำให้เด็กไทยมีคุณลักษณะ 4 ประการ คือ เป็นผู้ที่ฉลาดรู้ อยู่ดีมีสุข สามารถสูง และ ใส่ใจสังคม (คณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา, 2562)

แนวทางปรับใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในไทยโดยแผนการปรับใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในไทยนั้นเริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา และความพร้อมในการปรับใช้หลักสูตรในโรงเรียนต่างๆ ติดตามด้วยการปรับปรุงพื้นฐานและยกระดับความพร้อมของโรงเรียนผ่านการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับนโยบาย การให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาโรงเรียน หรือการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อให้การปรับใช้หลักสูตรเป็นไปโดยราบรื่น สามารถผลิตทรัพยากรมนุษย์สู่ตลาดแรงงานได้จริง

แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเป็นการเรียนการสอนที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นเป้าหมาย คือ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะเจตคติและคุณลักษณะต่างๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและการใช้ชีวิต เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้อาจการใช้การได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ ไม่ใช่การเรียนเพื่อรู้เท่านั้น การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเน้น “การปฏิบัติ” โดยมีชุดของเนื้อหาความรู้ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ จึงทำให้สามารถลดเวลาเรียนเนื้อหาจำนวนมากที่ไม่จำเป็น เอื้อให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และมีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญเป็นการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใดงานหนึ่งจะได้นำไปใช้เพื่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน การเรียนการสอนเป็นการบูรณาการมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้น ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสามารถของตน สามารถไปได้เร็ว-ช้าแตกต่างกันได้ในส่วนการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อาสมรรถนะประสบความสำเร็จ

การนำกรอบสมรรถนะหลักมาสู่การพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียนและในโรงเรียนทำได้หลายทาง ในที่นี้ขอเสนอแนะ 6 แนวทาง สามารถเลือกใช้ตามความพร้อมและบริบทโรงเรียนและความถนัดของตน ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

แนวทางที่ 1 ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดแทรกสมรรถนะ ซึ่งครูเห็นว่า สอดคล้องกับบทเรียนนั้นเข้าไป และคิดกิจกรรมเสริม เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะนั้นเพิ่มขึ้น เป็นการช่วยเพิ่มการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เข้มข้น มีความหมาย และเกิดสมรรถนะที่ต้องการ การสอนระดับนี้เหมาะสมสำหรับครูที่ปกติได้ส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณสมบัติต่างๆ ไปพร้อมกับการสอนเนื้อหาสาระ โดยระบุเป็นวัตถุประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอน ในแผนการจัดการเรียนการสอนของตนอยู่แล้ว เช่น ฝึกกระบวนการกลุ่ม ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะและวิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ครูไม่ได้เปลี่ยนแปลงแผนการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการสอนของตนเองเลย เพียงแต่พิจารณาว่ามีสมรรถนะตัวใดที่เข้ากันกับการสอนของตน เช่น สมรรถนะหลักด้านทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร เป็นต้น แล้วนำสมรรถนะด้านนั้นมาบรรจุไว้ในแผนการจัดการเรียนการสอนของตน การทำเช่นนี้จะช่วยกระตุ้นให้ครูตระหนักในสมรรถนะนั้น และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดสมรรถนะนั้นในระหว่างเรียนไปพร้อมกับการเรียนเนื้อหา ทักษะ ตามปกติของตนมากยิ่งขึ้น

แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ต่อยอดเพิ่มเติมจากงานเดิมให้ต่อเนื่องไปถึงขั้นการฝึกฝนการนำ ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้เรียนรู้แล้วไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะในเรื่องที่เรียนรู้นั้น เป็นการสอนตามปกติที่มีการเพิ่มสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ความรู้และทักษะต่างๆ ที่ได้เรียนรู้แล้วในสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่ต้องการ

แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีการนำรูปแบบการเรียนรู้ต่างๆ มาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับสมรรถนะที่สอดคล้องกันและเพิ่มเติมกิจกรรมที่สามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะนั้นให้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน อันจะส่งผลให้การเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่เข้มมีประสิทธิภาพ

เพิ่มขึ้นด้วย การสอนตามแนวทางที่ 3 นี้เป็นการสอนที่มีกระบวนการตามรูปแบบที่ครูคัดสรรว่าสามารถพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างจุดหมายของรูปแบบ แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานและขั้นตอนการสอนของรูปแบบกับสมรรถนะที่มุ่งพัฒนา พิจารณาว่าสามารถปรับหรือเพิ่มขึ้นตอนย่อยเพื่อเพิ่มหรือเน้นทักษะสำคัญๆ ของสมรรถนะได้อย่างเหมาะสม รูปแบบต่างๆ มีจุดหมายหลักต่างกัน การจะบรรลุจุดหมายต้องใช้แนวคิดทฤษฎีต่างกัน ขั้นตอนการสอนต้องเหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีและทำให้เกิดผลที่ผู้เรียนได้ตามจุดหมาย อาทิ รูปแบบชิปปา (CIPPA) ใช้ทฤษฎี Constructivism เป็นพื้นฐานสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และนวัตกรรมได้ รูปแบบสะเต็มศึกษามีแนวคิดพื้นฐานให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้หลายวิชา ทักษะหลายด้านในการเรียนที่เน้นประสบการณ์มีผลผลิตจากการเรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือในการทำงานได้ จึงสามารถใช้รูปแบบนี้พัฒนาทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน พัฒนาสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการและทักษะการคิดขั้นสูงและการสร้างนวัตกรรมได้

แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐานผลงานตัวชี้ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนำสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาเป็นตัวตั้งและนำตัวชี้วัดที่สอดคล้องกันมาออกแบบการสอนร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระและทักษะตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไปพร้อมๆ กันกับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่ต้องการนี้เป็นการสอนโดยนำสมรรถนะและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกันมาออกแบบการสอนร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระและทักษะตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไปพร้อมกับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่จำเป็นต่อชีวิต การสอนแนวทางที่ 4 นี้เหมาะสำหรับครูที่ได้ทดลองนำสมรรถนะเข้ามาบูรณาการในการเรียนการสอนปกติของตนตามแนวทางที่ 1 และ 2 มาระยะหนึ่งจนมีความมั่นใจมากขึ้นและพร้อมที่จะก้าวออกจากการสอนแบบเดิมๆ ไปสู่การสอนที่เน้นสมรรถนะอย่างเต็มตัว หรือครูที่เห็นประโยชน์ของสมรรถนะและต้องการจะออกแบบแผนการสอนของตนโดยให้สมรรถนะเป็นตัวนำแต่ขณะเดียวกันก็ครอบคลุมตัวชี้วัดของหลักสูตรอย่างครบถ้วนลักษณะของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบนี้เป็นการบูรณาการสมรรถนะสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ครูต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการประยุกต์ใช้ความรู้ ฝึกทักษะ และพัฒนาเจตคติและคุณสมบัติผ่านการปฏิบัติจริงในสถานการณ์ต่างๆ อย่างกว้างขวาง

แนวทางที่ 5 บูรณาการผลงานหลายสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ โดยนำสมรรถนะหลักหลายสมรรถนะเป็นตัวตั้งและวิเคราะห์ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง แล้วออกแบบการสอนที่มีลักษณะเป็นหน่วยบูรณาการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมโดยเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ การบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมที่นำสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิต สังคม และโลก เช่น สถานการณ์ประเด็นสำคัญในสังคม ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้เรียนมาเชื่อมโยงกับเนื้อหา ทักษะ และเจตคติในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์ในชีวิต สร้างประสบการณ์ ความรู้และความสามารถ เพื่อให้เกิดสมรรถนะหลักทั้งสี่ด้านและนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองไทยผู้ใส่ใจสังคม การสอนแบบบูรณาการจึงเป็นแนวทางการสอนที่สอดคล้องกับปรัชญาการสอนแบบสมรรถนะเป็นฐานมากที่สุด

แนวทางที่ 6 สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน เป็นการสอดแทรกสมรรถนะที่ส่งเสริมการทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากขึ้น เป็นการใช้กิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ทำอยู่แล้ว เป็นสถานการณ์ในการฝึกฝนสมรรถนะ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่ต้องการแล้วยังช่วยทำให้การทำกิจวัตรประจำวันของผู้เรียนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย เป็นการสร้างสรรค์การ

เรียนรู้อย่างสอดคล้องสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตประจำวันปกติของนักเรียนสอดคล้องกับกิจกรรมต่างๆ ที่มักเกิดในโรงเรียนนับเป็นการฝึกพัฒนาสมรรถนะนั้นๆ ได้อย่างซ้ำๆ อีกทั้งเป็นไปตามธรรมชาติปกติของชีวิตนักเรียน ที่จะมีความยืดหยุ่นและท้าทายในการเผชิญสถานการณ์ตามธรรมชาติของชีวิต และเมื่อฝึกพัฒนาสมรรถนะนั้นๆ ได้อย่างคล่องแคล่วและผ่านสถานการณ์ต่างๆ ผู้เรียนจะค่อยๆ มีสมรรถนะนั้นๆ อย่างแท้จริงสามารถนำ ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ในการดำเนินชีวิตจริงแนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ทั้ง 6 แนวทาง มีความสัมพันธ์กันดังแสดงในแผนภาพที่ 1 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

บทสรุป

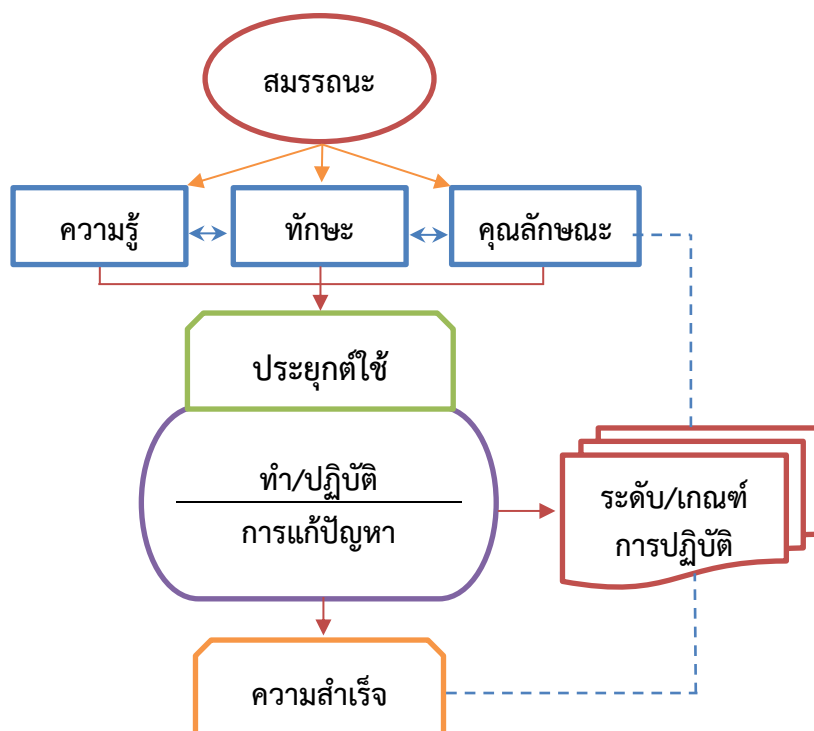
สมรรถนะเป็นความสามารถของบุคคลในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะต่างๆ ที่ตนมีในการทำงานหรือการแก้ปัญหาต่างๆ จนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง สมรรถนะแสดงออกทางพฤติกรรมการปฏิบัติที่สามารถวัดและประเมินผลได้ สมรรถนะจึงเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะ และความสามารถอื่นๆ ที่ช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลประสบความสำเร็จในการทำงานที่สูงขึ้น ต้องอาศัยความรู้ ทักษะ ที่สูงขึ้นมากขึ้นด้วย แต่ความรู้ทักษะที่สูงขึ้น อาจส่งผลหรือไม่ส่งผลต่อการเกิดสมรรถนะก็ได้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ในการนำความรู้และทักษะเหล่านั้นมาใช้ รวมทั้งคุณลักษณะส่วนตนที่มีว่าเอื้ออำนวยเพียงใด สรุปว่าองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะมี 7 ประการ คือ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skill) 3) คุณลักษณะ /เจตคติ (Attribute / Attitude) 4) การประยุกต์ใช้ (Application) 5) การกระทำ /การปฏิบัติ (Performance) 6) งานและสถานการณ์ต่างๆ (Tasks / Jobs /Situations) 7) ผลสำเร็จ (Success) ตามเกณฑ์ที่กำหนด (Performance Criteria)

หลักสูตรฐานสมรรถนะ มีลักษณะสำคัญดังนี้ 1) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต โดยมีการกำหนดสมรรถนะหลักที่เหมาะสมแต่ละช่วงชั้นให้ครูผู้สอนนำไปใช้เป็นหลักในการกำหนดจุดประสงค์และสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล 2) เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมและการกระทำ การปฏิบัติของผู้เรียน มิใช่ที่การรู้หรือมีความรู้เพียงเท่านั้น แต่ผู้เรียนต้องสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และคุณลักษณะต่างๆ ในการแก้ปัญหาสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน 3) เป็นหลักสูตรที่ใช้ผลลัพธ์ (สมรรถนะ) นำสู่จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ มิใช่หลักสูตร (เนื้อหาสาระ) นำสู่ผลลัพธ์ (สมรรถนะ) 4) เป็นหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียน ครู และสังคม

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ เป็นการเรียนการสอนที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นเป้าหมาย คือ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิต เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เรียนรู้เพื่อให้อาจใช้ในการได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ไม่ใช้การเรียนเพื่อรู้เท่านั้น การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเน้น “การปฏิบัติ” โดยมีชุดของเนื้อหาความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ จึงทำให้สามารถลดเวลาเรียนเนื้อหาจำนวนมากที่ไม่จำเป็น เอื้อให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และมีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญ เป็นการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ

ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใดงานหนึ่งจะได้รับการนำไปใช้เพื่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน การเรียนการสอนเป็นการบูรณาการมากขึ้นการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้น ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ไปตามความถนัดและความสามารถของตน สามารถไปได้เร็วหรือช้าแตกต่างกันได้ ในส่วนการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้ฐานสมรรถนะประสบความสำเร็จ สรุปลองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะกับการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน ดังในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะกับการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ. (2562). พัฒนาการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน: จากอดีตสู่ยุคเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency). ใน รายการผลงาน สื่อ สิ่งพิมพ์ ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่กรอบสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แหล่งที่มา https://www.thaiedreform.org/wpcontent/uploads/2019/08/Core_competency09.pdf/. สืบค้นเมื่อ 10 มี.ค. 2563.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ. แหล่งที่มา https://www.thaiedreform.org/wp-content/uploads/2019/08/Core_competency_09.pdf. สืบค้นเมื่อ 5 มี.ค. 2565.

- กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2557). **กรอบและแนวทางการจัดทำหลักสูตรตามความสามารถ Developing A Competency Based Curriculum**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาผู้ฝึกและเทคโนโลยีการฝึก ฝ่ายพัฒนาระบบและรูปแบบการฝึกตามความสามารถ (CBT).
- คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. (2564). **แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)**. แหล่งที่มา http://nscr.nesdc.go.th/nescd_uat/แผนการปฏิรูปประเทศ/ สืบค้นเมื่อ 1 มี.ค. 2565.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). **รายงานพันธกิจปฏิรูปการศึกษาไทย**. แหล่งที่มา <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1734-file.pdf>. สืบค้นเมื่อ 5 มี.ค. 2565.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). **รายงานเฉพาะเรื่องที่ 12 หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา. (2562). **สมรรถนะเด็กไทยและการพัฒนาสมรรถนะ ในรายการผลงาน สื่อ สิ่งพิมพ์ ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่กรอบสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. แหล่งที่มา: https://www.thaiedreform.org/wp-content/uploads/2019/08/Core_competency_09.pdf. สืบค้นเมื่อ 5 มี.ค. 2565.
- คณะทำงานวางแผนจัดทำกรอบสมรรถนะ. (2562). **“แนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นต่อชีวิต” ในรายการผลงาน สื่อ สิ่งพิมพ์ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กรอบสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. แหล่งที่มา https://www.thaiedreform.org/wp-content/uploads/2019/08/Core_competency_09.pdf. สืบค้นเมื่อ 5 มี.ค. 2565.
- ครูบ้านนอกดอทคอม. 2565. **เคยได้ยินหรือยังหลักสูตรฐานสมรรถนะถูกแยกระดับการศึกษาที่คนไทยต้องรู้จัก ให้ผู้เรียนเท่าทันความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21**. แหล่งที่มา <https://www.kroobannok.com/89728>. สืบค้นเมื่อ 1 มี.ค. 2565.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). **การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **คำอธิบายพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562**. แหล่งที่มา <http://www.onec.go.th/th.php/book/Bo>. สืบค้นเมื่อ 5 มี.ค. 2565.
- สุจิตรา ปทุมลังการ. (2552). **ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะและการประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ กระทรวงศึกษาธิการ.
- Tejada, J. & Ruíz, C. (2016). Evaluación de competencias profesionales en educación superior: retos e implicaciones. *Educacion XXI Madrid*. 19(1). 17-38.